

Mariola Szewczyk – Jarocka
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Płocku

*Spekulacje pieniężne równają się wygarnianiu
pieniędzy z cudzych kieszeni do swojej*
Henryk Sienkiewicz

KREATYWNA RACHUNKOWOŚĆ

Wprowadzenie

Każdy podmiot gospodarczy w Polsce musi prowadzić rachunkowość. W zależności od kilku czynników rachunkowość jest uproszona lub pełna. Obserwuje się jednak, tak jak w przypadku prania brudnych pieniędzy zjawiska patologiczne w gospodarce polskiej, dotyczące fałszowania sprawozdań finansowych. Zjawisko to uważa się za groźne, ponieważ z jednej strony odbiorcy sprawozdań finansowych przestaną je uważać za źródło wiarygodnych informacji o firmie, a z drugiej strony zostanie zachwiana etyka księgowego, która może być uważana za nieuczciwą.

1. Pojęcie kreatywnej księgowości

W literaturze przedmiotu, a także w prasie ukształtowało się wiele pojęć, które są zamiennie używane w przypadku dokonywania manipulacji wynikami księgowymi. Manipulacje takie często określa się mianem: „twórczej księgowości”, „kreatywnej księgowości”, „agresywnej księgowości”, „rasowaniem sprawozdań”, „sterowaniem zyskiem”, a także „strojeniem okna wystawowego”. Najczęściej można spotkać się jednak z definicją kreatywnej, bądź agresywnej księgowości¹.

Zdaniem E. Mączyńskiej posługiwanie się pojęciem kreatywnej księgowości jest niezbyt fortunne. Słowo kreatywność kojarzy się z czymś pozytywnym, np. z twórczym myśleniem. W tym przypadku mamy do czynienia jednak z aspektem negatywnym, polegającym na zatajeniu rzeczywistości, a właściwie na kłamstwie².

2. Meritum fałszowania sprawozdań finansowych

Fałszowanie sprawozdań finansowych jest to celowe, świadome dokonywanie manipulacji służących zniekształceniu obrazu rzeczywistości gospodarczej w kierunku pożądanym przez dokonującego tych działań. Manipulowanie

¹ W. Wąsowski, *Cel, zakres i metody fałszowania sprawozdań finansowych*, „Bank i Kredyt”, nr 10, 2002, s. 64.

² E. Mączyńska, *To zwykła defraudacja*, <http://www.centrumwiedzy.edu.pl/centrumwiedzy/index.php?sm=106&ca=161&al.=dd1>, pobrano dnia 1.12.2014

dokonywane jest poprzez stosowanie nieodpowiednich metod pomiaru, pomijanie w ewidencji zdarzeń i niewłaściwą ich prezentację w sprawozdaniu. Istotą fałszowania jest takie przedstawienie sytuacji gospodarczej jednostki, by odbiorca informacji wytworzył sobie obraz inny niż stan faktyczny³.

Tabela 1. Fałszowanie sprawozdań finansowych

<u>Definicja</u>	+	<u>Działania:</u>
Fałszowanie sprawozdań finansowych to celowe, świadome dokonywanie manipulacji służących zniekształceniu obrazu rzeczywistości gospodarczej w pożądanym przez dokonującego tych działań kierunku.	–	a) Nieodpowiednie metody pomiaru, b) Pomijanie w ewidencji zdarzeń, c) Niewłaściwa prezentacja

Zródło: Opracowano na podstawie: W. Wąsowski, *Kreatywna rachunkowość. Fałszowanie sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa 2005, s. 10.

Fałszowanie sprawozdań finansowych jest niezwykle groźne dla sektora bankowego. To właśnie na podstawie sprawozdań finansowych banki oceniają zdolność kredytową jednostek gospodarczych. Sytuację tą pogarszają nowelizacje Ustawy o rachunkowości, które poszerzają krąg jednostek zwolnionych z obowiązku badania sprawozdań finansowych – chodzi o małe przedsiębiorstwa, dla których koszty badania byłby znaczne. Podmioty te prowadząc rachunkowość, mają oczywiście obowiązek stosowania zasad określonych w ustawie, nie jest to jednak weryfikowane przez niezależnego audytora. Sytuacja taka zwiększa poziom ryzyka kredytowego i zwiększa zagrożenie dla bezpieczeństwa funkcjonowania gospodarki, a w szczególności pogarsza bezpieczeństwo obrotu gospodarczego⁴.

3. Okoliczności fałszowania sprawozdań finansowych

Do fałszowania sprawozdań finansowych dochodzi najczęściej w sytuacji poprzedzającej ujawnienie kryzysu w firmie. Wywołane to jest takimi okolicznościami, jak⁵:

- *Złe oszacowanie popytu i w związku z tym nadmierne inwestycje.* Inwestycje, które miały przynieść sukces, wymagały sfinansowania, a następnie spłaty. Spadek popytu z kolei zagraża spłacie. W takiej sytuacji powinna nastąpić restrukturyzacja w postaci sprzedaży aktywów. Może to jednak nastąpić, jeżeli aktywa są dostatecznie płynne. Na przykład można zbyć papiery wartościowe skarbowe czy zapasy materiałów występujące w obrocie rynkowym.
- *Brak finansowania* mimo dobrej koniunktury na skutek słabej reputacji, niskiej oceny zdolności kredytowej, z powodu braku zabezpieczeń. Dla przykładu jednostka nie posiada zabezpieczeń pewnych w ocenie banku, tj. takich, na które można ustanowić hipotekę lub płynnych i jednocześnie o względnie stałych

³ W. Wąsowski, *Kreatywna rachunkowość. Fałszowanie sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa 2005, s. 9.

⁴ Tamże, s. 12.

⁵ W. Wąsowski, *Kreatywna rachunkowość...*, j.w., s. 17.

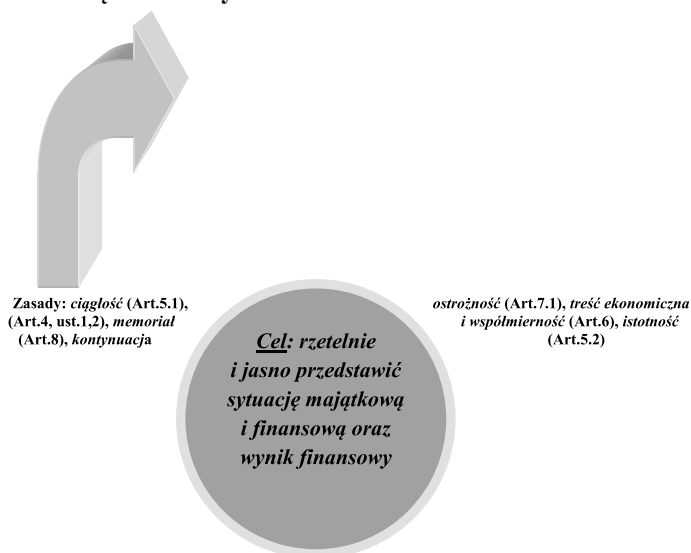
cenach. O ile to jest możliwe, w takiej sytuacji powinno nastąpić zmniejszenie środków w obrocie lub finansowanie się kredytem kupieckim.

- *Niska rentowność.* Może być ona spowodowana grą o rynek. O ile cena pokrywa koszty zmienne i malejące w związku ze wzrostem produkcji jednostkowe koszty stałe, tak polityka ma szansę powodzenia. W przypadku gdy niska rentowność spowodowana jest brakiem koniunktury, podmiot gospodarczy może oczekiwać na jej poprawę poprzez wykorzystanie posiadanych aktywów, o ile strata jest mniejsza, równa amortyzacji – jest to możliwe. Amortyzacja zwykle wyprzedza potrzeby odtworzeniowe. W innym przypadku cenowy podbój rynku nie prowadzi do sukcesu. Niska rentowność prowadząca do straty, o ile w krótkim terminie nie zostanie zlikwidowana, powoduje brak płynności i niewypłacalność. Te ostatnie stany, jeżeli nie zostaną zlikwidowane poprzez wprowadzenie kapitału z zewnątrz, powodują z reguły koniec bytu ekonomiczno – prawnego podmiotu.
- *Próba ekspansji rynkowej bez dostatecznego kapitału.* Prowadzi to do niewypłacalności, jeżeli kapitał nie zostanie pozyskany. Ekspansja powoduje potrzebę wzrostu aktywów obrotowych takich jak np. zapasy czy należności, które wymagają sfinansowania. Brak sfinansowania w takim przypadku powoduje nadużywanie lub wymuszanie kredytu kupieckiego czy dążenie do uzyskania kredytu za wszelką cenę.
- *Fuzje, łączenie się przedsiębiorstw.* Fuzje dokonywane są często poprzez zakup za cenę nieuzasadnioną wartością przejętego podmiotu. Wartości takiej firmy w żaden sposób nie da się przenieść na cenę produktów. Cięży ona natomiast na kosztach. Zakup taki jest przedstawiany jako sukces, ale wymierne korzyści skali nie są widoczne. Dokonuj się wówczas drastycznych cięć kosztów, głównie pracy, mających uzasadnić cenę i tym sposobem zamienić klęskę na sukces.

4. Naruszania zasad rachunkowości

Rachunkowość według definicja Amerykańskiego Stowarzyszenia Księgowych jest to proces identyfikowania, pomiaru i przekazywania informacji o treści ekonomicznej dla dokonywania ocen i decyzji przez użytkowników informacji. Cel rachunkowości określono w ustawie o rachunkowości.

Schemat 1. Nadrzędne zasady rachunkowości

Źródło: W. Wąsowski, *Kreatywna rachunkowość. Falszowanie sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa 2005, s. 23.

Rzetelnie oznacza zgodnie ze stanem faktycznym i przepisami, czyli⁶:

- sprawozdanie sporządzone zostało na podstawie ksiąg, które są kompletne i prawidłowo prowadzone,
- wykazane w sprawozdaniu aktywa i pasywa istnieją, co potwierdzone zostało inwentaryzacją,
- wyceny aktywów i pasywów dokonano zgodnie z zasadami, uwzględniając ewentualne ryzyko (zasada ostrożności) oraz zakładając możliwość kontynuacji działalności gospodarczej,
- przychody i koszty są udokumentowane, kompletne i dotyczą okresu sprawozdawczego,
- prezentowane sprawozdanie przedstawia obiektywny obraz jednostki i jej działalność zgodnie z treścią ekonomiczną transakcji, a niekoniecznie z formą prawną.

Nie przestrzeganie zasad rachunkowości to otwieranie się na rachunkowość kreatywną.

5. Sposoby fałszowania sprawozdań finansowych⁷

W praktyce wykształciło się wiele sposobów manipulowania wielkościami księgowymi.

⁶ W. Wąsowski, *Kreatywna rachunkowość... j.w.*, s. 22.

⁷ B. Prusak, *Zniekształcenie rzeczywistej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa w skutek prowadzenia agresywnej księgowości*, Prace naukowe Politechniki Gdańskiej, Katedra Ekonomii i Zarządzania Przedsiębiorstwem, s. 5 – 7 (<http://www.zie.pg.gda.pl/~pb/ra.pdf>, pobrano dnia 12.12.2014).

Odwołując się do jednej z największych afer księgowych ostatnich czasów, tzn. afery Enrona, można zauważyć, że w tym przypadku księgowi wykorzystali strukturę powiązań Enrona ze spółkami zależnymi. Niejednokrotnie tworzono spółki zależne, mające status jednostek specjalnego przeznaczenia celem ukrycia strat lub ulokowania w nich zobowiązań. Zgodnie z prawem obowiązującym w Stanach Zjednoczonych sprawozdania spółek zależnych, w przypadku, gdy założyciel znajdzie niezależnego partnera, który obejmie 3% udziałów nie muszą podlegać konsolidacji⁸.

Drugi co do wielkości skandal księgowy dotyczy przedsiębiorstwa World Com, które podobnie jak Enron stało się bankrutem. W tym przypadku spółka zaniżyła koszty operacyjne, księgując m.in. koszty wynajęcia łącz od innych operatorów jako wydatki inwestycyjne. Ponadto rozwiązano część rezerw na złe dłuży i obowiązkowe opłaty podwyższając przez to przychody⁹.

Agresywna księgowość zagościła również w spółce Xerox. W tym przypadku zaliczono do bieżącego wyniku finansowego przychody przyszłych okresów, np. opłaty z wynajmu lub leasingu. W Stanach Zjednoczonych takich zdarzeń odnotowano więcej. Swojego czasu Komisja Amerykańskiej Izby Reprezentantów zażądała wyjaśnień od 13 firm, którym zarzucono stosowanie agresywnej księgowości. Należały do nich m.in. Tyco, Global Crossing, Qwest, Waste Management, Kmart, MicroStrategy¹⁰.

Podobne problemy coraz częściej dosięgają również spółek europejskich. Sytuacja ta związana jest głównie z stagnacją gospodarczą w Europie i niejednokrotnie z nadmiernym zadłużeniem spółek. Przykładem mogą być tutaj British Aerospace oraz holenderski koncern handlowy Ahold. W obydwu przypadkach sytuacja była podobna, tzn. następowało zawyżanie wyników finansowych poprzez księgowanie przychodów od razu, a nie w momencie wystąpienia wpływów. Należy pamiętać, że w wielu krajach, inaczej niż w Polsce obowiązuje zasada kasowa, a nie memoriałowa. Ponadto British Aerospace, jako przedsiębiorstwo zbrojeniowe zalicza przychody dotyczące wieloletnich kontraktów finansowych na początku ich realizacji; powinien natomiast rozliczyć je poprzez przychody przyszłych okresów proporcjonalnie do stopnia ich zaawansowania. Głośnych echem odbiła się także sprawa francuskiego koncernu Alstom, produkującego m.in. statki i pociągi. Przedsiębiorstwo to utrzymywało wysokie zobowiązania pozabilansowe, które wynikały z udzielonych przez nie gwarancji. Gwarancje te udzielano bankom, które przyznawały kredyty klientom Alstoma na zakup ich produktów. Pomimo, że w wielu sytuacjach klienci Alstoma nie regulują płatności kredytowych, a nawet występują przypadki, że ogłoszono u nich upadłość, spółka nadal zalicza kwotę wynikającą z takich gwarancji do zobowiązań pozabilansowych, a nie do zobowiązań bilansowych lub rezerw¹¹. Prawidłowe ujęcie zaistniałych

⁸ *Szukanie partnerów Enrona*, Parkiet z 2002.01.26-28, s. 13.

⁹ *Kreatywna księgowość nie zawsze oznacza oszustwo*, <http://www.pwcglobal.com/pl/pol/about/press-rm/experts/02nov25.html>, s. 2, pobrano dnia 12.12.2014.

¹⁰ Tamże, s. 1.

¹¹ *Nieufność wobec raportów finansowych*, Zarządzanie na Świecie, nr 4, 2002, s. 24.

zdarzeń przyczyniłoby się bowiem do obniżenia wyniku finansowego spółki oraz do pogorszenia struktury finansowania.

W Polsce również zanotowano przypadki wykorzystania agresywnej księgowości. Za przykład może w tym wypadku posłużyć spółka Elektrim¹². Pierwszy raz spółka zwiększyła zysk netto w roku 1997 w wyniku dokonania równoczesnej operacji sprzedaży i odkupu akcji Bydgoskiej Fabryki Kabli. W związku z tym, że cena rynkowa Bydgoskiej Fabryki Kabli była wyższa niż wartość ujęta w bilansie (w bilansie akcje Bydgoskiej Fabryki Kabli były wycenione według ceny zakupu) Elektrim zrealizował zysk. Kolejne sztuczki księgowe polegały na wyłączeniu strat osiągniętych przez spółki zależne ze sprawozdań skonsolidowanych. Odwołując się do innych przykładów, manipulacji księgowych dokonywano często w spółkach przed wejściem do nich inwestora strategicznego. Spółki w tym przypadku, nie tworzyły wymaganych rezerw na pokrycie przyszłych strat, np. z tytułu udzielonych gwarancji, na skutek obniżenia wartości papierów wartościowych itd. Taka operacja pozwoliła utrzymać wynik finansowy na wysokim poziomie. Po przejęciu przedsiębiorstwa przez inwestora strategicznego okazywało się, że w następnym roku spółka musiała zwiększyć rezerwy, co znalazło odzwierciedlenie w znacznym spadku wyniku finansowego w porównaniu do roku poprzedniego. Takie sytuacje dotyczyły m.in. spółki Animex, banków Pekao SA i BPH¹³.

W praktyce wykształciło się wiele metod mających na celu zniekształcenie rzeczywistego obrazu przedsiębiorstwa. Wykorzystuje się w nich głównie, albo luki prawne i niedoskonałości prawa, albo co jest dosyć częstym zjawiskiem w księgowości dowolność w interpretowaniu niektórych zjawisk. Techniki agresywnego księgowania, z którymi najczęściej można się spotkać polegają na¹⁴:

1. Nagłym wzroście przychodów ze sprzedaży w grudniu, przy czym taka sytuacja ma miejsce tylko na papierze. W rzeczywistości produkty nie opuszczają magazynów sprzedawcy a potencjalny odbiór realizowany jest nawet po pół roku.
2. Zakwalifikowaniu do przychodów ze sprzedaży całej wartości wysłanych produktów, przy czym niejednokrotnie część produktów zostaje po jakimś czasie zwrócona przez odbiorcę. Z taką sytuacją można najczęściej spotkać się w handlu, gdzie odbiorca, np. dom towarowy, supermarket zastrzega sobie w umowie, że niesprzedane produkty zwraca dostawcy.
3. Sprzedaży składnika aktywów trwałych, najczęściej akcji lub udziałów z zyskiem i jednoczesnym jego odkupieniu (taki zabieg jest przeprowadzany oddzielnie, czyli towarzyszy jemu zawarcie dwóch transakcji). W tym przypadku spółka zwiększa swój zysk na papierze oraz następuje wzrost wartości aktywów, na skutek odkupienia danego składnika aktywów trwałych po

¹² Zob. T. Świderek, *Od wznoszenia do upadku*, http://rp.pl/gazeta/wydanie_020218/ekon.../ekonomia_a_1.htm, s. 23-25, pobrano dnia 12.12.2014.

¹³ M. Andrzejewski, *Rachunkowość a ujawnianie informacji przez spółki giełdowe*, PWN, Warszawa 2002, s. 132 – 133.

¹⁴ *Techniki agresywnego księgowania* opracowano na podstawie: A. Mielczarek, *Oszukane raporty*, Parkiet z 22.03.2002, s. 1, 6, 7; *Nieufność wobec raportów finansowych*, op. cit. 22-23; W. Wąsowski, op. cit., s. 69.

- wyższej cenie, niż ta która była wykazana w bilansie przed przeprowadzeniem operacji.
4. Potraktowaniu kosztów jako wydatków inwestycyjnych, co ma odzwierciedlenie w zaniżeniu kosztów danego okresu.
 5. Przeprowadzeniu wyceny aktywów przez znajomego rzeczoznawcę, który zawyża ich wartość. W przypadku aktywów trwałych wyższa wycena składników majątku powoduje, że następuje wzrost wartości aktywów trwałych oraz wzrost kapitału z aktualizacji wyceny. Poprawia się struktura finansowania przedsiębiorstwa, gdyż kapitały z aktualizacji wyceny wchodziły w skład kapitałów własnych.
 6. Przekwalifikowaniu inwestycji finansowych z długoterminowych na krótkoterminowe z równoczesnym przeszacowaniem ich wartości. W wyniku przeprowadzenia takiej operacji następuje zwiększenie zysku oraz wzrost płynności przedsiębiorstwa, który jest wynikiem zwiększenia wartości inwestycji krótkoterminowych w aktywach obrotowych.
 7. Ukrywaniu strat w spółkach zależnych oraz przenoszeniu zobowiązań do spółek zależnych, których sprawozdań finansowych nie uwzględnia się w sprawozdaniu skonsolidowanym. Zwiększenie wartości wyniku finansowego spółki dominującej kosztem spółek zależnych może odbywać się w różny sposób, np. spółka dominująca wykonuje ekspertyzę dla spółki zależnej, zawyżając znacznie wartość wycenianego aktywów; spółka dominująca udziela na papierze pożyczki spółce zależnej, czerpiąc od niej przychody w formie ustalonej kwoty odsetek itp..
 8. Nieprawidłowym rozliczeniu w czasie przychodów i kosztów. Do przychodów np. zalicza się w całości zaliczki w momencie ich otrzymania, niezależnie od stopnia zaawansowania realizacji umowy. Z takimi przypadkami często można spotkać się w branży budowlanej lub leasingowej. Firmy budowlane często zaliczają przychody do danego okresu w wielkości nieproporcjonalnej do stopnia stanu zaawansowania prac budowlanych. Prawidłowe rozliczenie powinno zostać przeprowadzone za pomocą rozliczeń międzyokresowych, a przychody należałoby proporcjonalnie zaliczać do poszczególnych okresów, np. biorąc pod uwagę stan zaawansowania prac budowlanych.
 9. Nieprawidłowym zawiązywaniu i rozwiązywaniu rezerw. Rezerwy są zawiązywane najczęściej w niższych wartościach niż wartość przewidywanych przez spółkę strat w przyszłości lub spółka rozwiązuje część wcześniej zawiązanych rezerw, tłumacząc taką decyzję tym, że występuje wysokie prawdopodobieństwo odzyskania tych środków pieniężnych, na które wcześniej zawiązano rezerwę. W obydwu przypadkach następuje zawyżenie wyniku finansowego.
 10. odpowiednim kształtowaniu stawek amortyzacji składników majątku trwałego, przez co można wpływać na wartość kosztów poszczególnych okresów.

6. Etyka i odpowiedzialność karna

Celem działalności gospodarczej jest maksymalizacja zysku oraz minimalizacja kosztów. Cel ten powinien być osiągany przy przestrzeganiu pewnych zasad etycznych. Z jednej strony etykę wymuszają przepisy prawne, a z drugiej strony podmioty powinni mieć świadomość, że brak działań etycznych może ich narazić na utratę reputacji. Ofiarami kreatywnej rachunkowości są często akcjonariusze, a także podatnicy.

Pojęciem szerszym od kreatywnej rachunkowości jest oszustwo, które polega na¹⁵:

- sprzeniewierzeniu zasobów,
- manipulacji danymi, fałszowaniu zapisów księgowych, zmianie prawidłowo wprowadzonych zapisów, pomijaniu zapisów,
- niewłaściwym stosowaniu zasad rachunkowości i niewłaściwym prezentowaniu danych w sprawozdaniu,
- Natomiast błędy to¹⁶:
- pomyłki arytmetyczne,
- przeoczenia we wprowadzanych zapisach lub ich pominięcia,
- niewłaściwe zastosowanie zasad rachunkowości, błędna interpretacja zjawisk.

Rachunkowość kreatywna nastawiona jest na wykrycie oszustw niż błędów. Rzetelność badania sprawozdań finansowych musi być wzmocniona cechami biegłego rewidenta takimi jak¹⁷:

- zdrowy rozsądek pozwalający odróżnić pozory od rzeczywistości,
- niezależność jako ochrona przed naturalną skłonnością zarządów do prezentowania korzystnych wyników,
- etyka niepozwalająca na odstępstwa od standardów i regulacji,
- zawodowy sceptycyzm i krytycyzm, czyli inaczej czujność i nieufność.

Na koniec rozważań o zachowaniach etycznych przytoczono anegdotę: *Do rabina przyszedł Żyd z prośbą o radę: jaką ma podać datę urodzenia syna wcześniejszą czy późniejszą, wymieniając wady i zalety każdego z tych wariantów. Rabin odpowiedział mu: podaj datę prawdziwą urodzenia dziecka. Na to Żyd: wiesz ja zupełnie na to nie wpadłem.* Stąd rada dla sporządzających sprawozdania finansowe i wykazywany w nim wynik nie ma być ani gorszy, ani lepszy, tylko prawdziwy¹⁸.

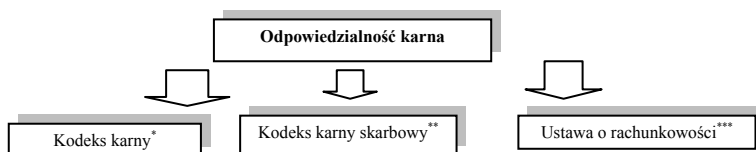
Fałszowanie sprawozdań finansowych to przestępstwo zawodowe – oszustwo i nadużycie zawodowe polegające na wykorzystaniu wykonywanego zawodu do celu wzbogacenia się poprzez umyślne nadużycie zaufania i przekroczenie uprawnień. Odpowiedzialność karna za takie postępowanie wynika z trzech poniżej przedstawionych aktów prawnych.

¹⁵ W. Wąsowski, *Kreatywna rachunkowość...*, j.w., s. 87.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ W. Wąsowski, *Kreatywna rachunkowość...*, j.w., s. 92.

Schemat 2. Falszowanie sprawozdań finansowych w kontekście odpowiedzialności

Źródło: W. Wąsowski, *Kreatywna rachunkowość. Falszowanie sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa 2005, s. 94.

*Art. 296 & 1 – 3 miesiące – 5 lat; Art. 303 – do 3 lat; Art. 297 – 3 miesiące – 5 lat; Art. 311 – do 3 lat.

**Art. 61 & 1 – kara grzywny; Art. 61 & 3 – kara grzywny.

***Sporządzający Art. 77 pkt. 2 – kara grzywny, do 2 lat; Biegły rewident Art. 78 pkt. 1 – kara grzywny, do 2 lat.

Podsumowanie

Trzeba stwierdzić, że nie żyjemy w idealnej gospodarce. Zawsze będą się zdarzały przypadki falszowania sprawozdań finansowych. Mimo, iż falszowanie jest to naruszanie zasad rachunkowości, grozi za to odpowiedzialność karna, ludzie z własnej chciwości będą nadal tak postępować. Celem jest zysk, a środki do jego osiągnięcia są różne. Nie zawsze cel ten jest osiągnięty zgodnie z normami etycznymi obowiązującymi w gospodarce.

Kreatywna rachunkowość jest w publicznym odbiorze traktowana podobnie jak korupcja i jedno ze zjawisk negatywnych dla gospodarki rynkowej. Patologia ta ma wpływ na ocenę funkcjonowania organów państwowych czy na skuteczność prawa. Falszowanie będzie ewoluowało wraz z rozwojem gospodarki i zmianą przepisów. Podejście do kreatywnej rachunkowości powinno być dwojakie. Po pierwsze należy oddziaływać środkami karno – administracyjnymi, czyli przez kontrolę i ujawnienie przypadków falszowania, ustalania i egzekwowanie jej wyników, stosowanie sankcji administracyjnych i karnych. Po drugie należy poszukiwać w systemie zagrożeń, luk, bodźców sprzyjających nadużyciom i dążyć do likwidacji nadmiaru kompetencji w rękach jednej osoby, braku równego dostępu do informacji, warunków do różnej interpretacji. Może się to dokonywać również przez zawężenie możliwych wariantów w polityce rachunkowości¹⁹.

Bibliografia

- Andrzejewski M., *Rachunkowość a ujawnianie informacji przez spółki giełdowe*, PWN, Warszawa 2002.
- *Kreatywna księgowość nie zawsze oznacza oszustwo*, <http://www.pwcglobal.com/pl/pol/about/press-rm/experts/02nov25.html>,
- Mączyńska E., *To zwykła defraudacja*, <http://www.centrumwiedzy.edu.pl/centrum-wiedzy/index.php?sm=106&ca=161&al.=dd1>

¹⁹ W. Wąsowski, *Kreatywna rachunkowość...*, op. cit., s. 107.

- Mielczarek A., *Oszukane raporty*, Parkiet z 22.03.2002.
- *Nieufność wobec raportów finansowych*, Zarządzanie na Świecie, nr 4, 2002.
- Prusak B., *Zniekształcenie rzeczywistej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa w skutkach prowadzenia agresywnej księgowości*, Prace naukowe Politechniki Gdańskiej, Katedra Ekonomii i Zarządzania Przedsiębiorstwem, (<http://www.zie.pg.gda.pl/~pb/ra.pdf>, pobrano dnia 12.12.2014).
- *Szukanie partnerów Enrona*, Parkiet z 2002.01.26-28
- Świderek T., *Od wznoszenia do upadku*, http://rp.pl/gazeta/wydanie_020218/ekon.../ekonomia_a_1.htm,
- Wąsowski W., *Cel, zakres i metody fałszowania sprawozdań finansowych*, Bank i Kredyt, nr 10, 2002.
- Wąsowski W., *Kreatywna rachunkowość. Fałszowanie sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa 2005.

CREATIVE ACCOUNTANCY

Summary

The aim of this article is to illustrate to the problems of falsification of financial statements. The paper presents the idea of creative bookkeeping, substance falsification of financial statements, the circumstances of falsification of financial statements, the violation of accounting principles, objectives and methods of falsification of financial statements, ethics and criminal responsibility. In many cases the author gives practical examples of both domestic and foreign operators.

Key words: creative accountancy, falsification of financial statements, ethics, violation of principles